

Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 26.04.1983, sp. zn. Sc 2/83, ECLI:CZ:NS:1983:SC.2.1983.1

Číslo: 29/1983

Právní věta: Dovolává-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. To platí u práva (nároku) na náhradu škody i v případech, ve kterých není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 26.04.1983

Spisová značka: Sc 2/83

Číslo rozhodnutí: 29

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Náhrada škody, Náhrada škody v pracovním právu, Promlčení, Rozhodnutí soudu

Předpisy: 99/1963 Sb. § 6
§ 155 40/1964 Sb. § 100 65/1965 Sb. § 261

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 29/1983 sb. rozh.

Dovolává-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. To platí u práva (nároku) na náhradu škody i v případech, ve kterých není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.

(Stanovisko senátu Nejvyššího soudu ČSSR k zajištění jednotného výkladu zákona, [Sc 2/83](#) z 26. 4. 1983)

Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky v rozsudku z 25. 9. 1979 sp. zn. 4 Cz 14/79 (vydaném v právní věci vedené u okresního soudu v Rimavské Sobotě pod sp. zn. 8 C 201/77) dospěl k právnímu závěru, že pro promlčení může soud zamítnout nárok na náhradu škody z pracovního úrazu jen tehdy, jestliže má nepochybně prokázáno, že došlo k pracovnímu úrazu a že v důsledku toho vznikla škoda. Obdobný závěr vyplývá ohledně nároku na náhradu škody z pracovního úrazu ze zprávy Nejvyššího soudu SSR sp. zn. Cpj 10/78, s níž byly soudy v SSR seznámeny ve Výběru rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu SSR, 1) sešit č. 6/1978 (str. 151).

Naproti tomu Nejvyšší soud České socialistické republiky v rozsudku z 27. 12. 1979 (vydaném v právní věci vedené u okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 8 C 1383/75 a řešené i krajským soudem v Hradci Králové pod sp. zn. 10 Co 569/76) dospěl při posuzování promlčení práva na náhradu škody (§ 106 o. z.) k opačným závěrům. Nejvyšší soud ČSR pak pod sp. zn. Cpj 228/82 vyjádřil právní názor svého občanskoprávního kolegia, podle něhož jestliže poškozený v žalobě jednoznačně skutkově požaduje náhradu škody a přitom již ze žaloby nebo z jiných skutkových zjištění učiněných v řízení vyplývá, že nárok na náhradu škody uplatněný (skutkově vymezený) v žalobě, pokud by existoval, by již byl promlčen, má soud – byla-li vznesena námitka promlčení – vyřešenu cílovou otázkou sporu o žalobě o náhradu škody vyhovět nemůže, ale musí ji zamítnout.

Protože tedy při sledování rozhodnutí nejvyšších soudů republik (§ 27 odst. 1 zákona č. 36/1964 Sb. o organizaci soudů a o volbách soudců, jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 19/1970 Sb. byla Nejvyšším soudem ČSSR zjištěna rozdílnost výkladu uvedené otázky, a to zejména v rozhodnutích senátů Nejvyššího soudu České socialistické republiky a Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky, předseda Nejvyššího soudu ČSSR podle ustanovení § 27a zákona o organizaci soudů a o volbách soudců přikázal senátu Nejvyššího soudu ČSSR k zaujetí stanoviska k zajištění jednotného výkladu zákona otázku výkladu ustanovení § 106 o. z. a § 263 odst. 3 zák. práce, a to v tom smyslu, zda totiž může soud zamítnout rozsudkem žalobu uplatňující nárok na náhradu škody pro promlčení jen v tom případě, když je prokázáno, že došlo ke škodné události a ke škodě anebo bez nutnosti takového dokazování. Ve smyslu ustanovení § 27a odst. 2 zákona o organizaci soudů a o volbách soudců vyžádal si předseda Nejvyššího soudu ČSSR k této otázce ještě před jejím přikázáním senátu Nejvyššího soudu ČSSR vyjádření generálního prokurátora ČSSR, předsedy Nejvyššího soudu České socialistické republiky a předsedy Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky.

Vyjádření generálního prokurátora ČSSR a vyjádření předsedy Nejvyššího soudu České socialistické republiky uváděla, že zaměření řízení v některých případech náhrady škody pouze na otázku promlčení je plně v souladu s ustanovením § 6 o. s. ř., protože tím dochází k nejúčelnějšímu zjišťování skutečného stavu pro rozhodnutí ve věci samé.

Vyjádření předsedy Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky uvádělo, že v soudním řízení lze zamítnout žalobu z důvodů promlčení práva jen tehdy, jestliže tvrzené právo skutečně existuje, tj. tehdy, jestliže je jeho existence v soudním řízení spolehlivě prokázána. Do této doby není požadavek účastníka předmětem řízení, proti němuž může být uplatněna námitka promlčení, není právem (nárokem), které je možno zamítnout z důvodu promlčení. Z hlediska posouzení možnosti promlčení práva se může procesní ekonomika projevit nanejvýš v tom, že k prokázání práva bude stačit prokázání jeho základu a nebude potřebné dokazovat detailně i výši škody.

Senát Nejvyššího soudu ČSSR zaujal podle ustanovení § 27 odst. 1 písm. c) zákona o organizaci soudů a o volbách soudců (jehož úplné znění bylo vyhlášeno pod č. 19/1970 Sb.) stanovisko k zajištění jednotného výkladu ustanovení § 6 o. s. ř. v souvislosti s ustanovením § 106 o. z. a § 263 odst. 3 zák. práce, a to s tímto závěrem: Dovolává-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; v takovém případě zamítne návrh na zahájení řízení. To platí u práva (nároku) na náhradu škody i v případech, v nichž není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.

Z odůvodnění:

Základním účelem institutu promlčení je působit na oprávněné osoby tak, aby v přiměřených lhůtách uplatnily svá práva (nároky), a čelit tomu, aby povinné osoby nebyly po časově nepřiměřenou dobu vystaveny nutnosti splnit své povinnosti. Institut promlčení (v souladu s celospolečenským požadavkem právní jistoty) takto brání dlouhodobému trvání práv a jim odpovídajících povinností,

kteře mohou být, zejména pokud jde o jejich dokazování, spojeny s nejistotou, pochybností a sporností a tím i s případnými složitými soudními spory. Mají tedy oprávněné osoby zajištěnu možnost vykonat svá práva v určité době (lhůtě).

Uplynula-li zákonem stanovená promlčecí doba a oprávněná osoba v ní stanoveným způsobem u soudu své právo nevykonala, vzniká povinně osobě oprávnění vznést námitku promlčení a způsobit tak stav, že se oprávněná osoba nemůže s úspěchem domáhat u soudu svého práva. Důvodné vznesení námítky promlčení v občanském soudním řízení má totiž za následek, že soud nemůže oprávněné osobě právo (nárok) přiznat (§ 100 odst. 1 o. z. a § 261 odst. 1 zák. práce). V důsledku toho nezbyvá soudu, který zjistí, že námitka promlčení je důvodná, nic jiného než žalobu oprávněné osoby bez dalšího zamítnout.

Tak je tomu také v občanském soudním řízení, jehož předmětem je právo na náhradu škody podle ustanovení občanského zákoníku 2) (§ 420 a násl.) nebo nárok na náhradu škody podle ustanovení zákoníku práce 3) (§ 170 a násl. a § 187 a násl. zák. práce). Pokud oprávněná osoba v návrhu na zahájení řízení (popřípadě v dalších návrzích) jednoznačně skutkově uplatňuje právo (nárok) na náhradu škody a jiné právní posouzení takto uplatňovaného práva nepřichází v úvahu, protože nejde o jiný právní vztah, a při tom ze skutkových zjištění učiněných v řízení vyplývá že právo na náhradu škody oprávněnou osobou uplatněné (skutkově vymezené) je promlčeno, nemůže soud žalobě vyhovět, ale musí ji pro promlčení práva zamítnout. Aby bylo vyhověno požadavku uvedenému v ustanovení § 6 o. s. ř., podle něhož postupuje soud v součinnosti se všemi, kteří se zúčastní řízení tak, aby byl co nejúčelněji zjištěn skutečný stav a aby ochrana práv byla rychlá a účinná, postupuje takto soud i v takovém případě, kdy není ještě prokázána odpovědnost povinné osoby za škodu nebo výše škody. Účelem občanského soudního řízení týkajícího se práva na náhradu škody je totiž rozhodnout na základě účelně a hospodárně zjištěného skutkového stavu, zda lze žalobnímu nároku vyhovět či nikoli, tedy rozhodnout, zda právo na náhradu škody je soudně vynutitelné. Je-li tato vynutitelnost odvrácena důvodnou námitkou promlčení, nemůže být již z tohoto důvodu uplatněné právo na náhradu škody soudem přiznáno. Zásada hospodárnosti řízení musí vést v takovém případě soud k tomu, aby se přednostně zabýval jen otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé.

Opačný závěr by znamenal, že by soud měl provádět důkazy ohledně odpovědnosti za škodu nebo její výše přesto, že by bylo zjištěno, že by právo na náhradu škody, pokud by bylo dáno, bylo promlčeno. Soud by tedy měl provádět svědecké, znalecké a jiné dokazování a tím případně zvyšovat náklady řízení jenom proto, aby v odůvodnění svého rozhodnutí mohl uvést, že pro promlčení zamítá přesně zjištěné právo na náhradu škody, popřípadě uvést přesnou výši této škody. Výsledek, tedy zamítnutí žaloby pro promlčení práva na náhradu škody, by ovšem byl stejný. Takový postup by byl v rozporu s ustanovením § 6 o. s. ř., zejména se zásadou hospodárnosti řízení vyplývající z tohoto ustanovení.

Vzhledem k tomu, co bylo uvedeno, nelze ovšem vyloučit, že uplatněné právo na náhradu škody může být soudem zamítnuto bez zřetele k uplatněné námitce promlčení, např. tehdy, jestliže je uplatňováno právo, které zákon neupravuje nebo jestliže je zjištění neexistence práva hospodárnější než zjišťování předpokladů pro posouzení důvodnosti námítky promlčení.

Právo (nárok) na náhradu škody nemůže tedy soud přiznat, dovolává-li se účastník řízení promlčení a toto právo je promlčeno, i když není ještě prokázána odpovědnost za škodu nebo výše škody.

1) vydávaném pro služební potřebu soudů a státních notářství ve Slovenské socialistické republice

2) zákona č. 40/1964 Sb. (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 70/1983 Sb.)

3) zákona č. 65/1965 Sb. (jehož úplné znění se změnami a doplňky bylo vyhlášeno pod č. 55/1975 Sb.)